

**Миколаївський
обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Миколаївський регіональний центр
Інституту обдарованої дитини НАПН України**

Формування готовності педагогів до психодіагностики обдарованості

**Психологічний практикум:
методичні рекомендації**

Миколаїв, 2012

Укладачі: **Пінюгіна К. О.**, м. н. с. Миколаївського регіонального центру Інституту обдарованої дитини НАПН України, завідувач лабораторії практичної психології і соціальної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Білецька В. В., м. н. с. Миколаївського регіонального центру Інституту обдарованої дитини НАПН України, практичний психолог лабораторії практичної психології і соціальної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Відповідальна за випуск: **Сокурєнко О. О.**, к. пед. н., доцент, завідувач Миколаївського регіонального центру Інституту обдарованої дитини НАПН України

Матеріали до психологічного практикуму містять опис типів обдарованості за критерієм «ступінь сформованості обдарованості», феномену «дисинхронії» у обдарованих дітей і психодіагностичних методик, які можуть використовувати учителі при роботі з учнями. На допомогу методистам районних (міських) методичних кабінетів (центрів), відповідальних за роботу з обдарованими дітьми і молоддю і учителям загальноосвітніх навчальних закладів.

Формування готовності педагогів до психодіагностики обдарованості. Психологічний практикум: методичні рекомендації / Укл. : К. О. Пінюгіна, В. В. Білецька – Миколаїв: ОШПО, 2012. – 18 с.

© Миколаївський регіональний центр Інституту обдарованої дитини НАПН України

© Лабораторія редагування та видавничої діяльності Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, 2012

Психологічний практикум: методичні рекомендації «Підготовка вчителя до психодіагностики обдарованості»

Кожен вид обдарованості передбачає одночасне включення всіх рівнів психічної організації з переважанням того рівня, який найбільш значущий для даного конкретного виду діяльності.

За критерієм «ступінь сформованості обдарованості» можна диференціювати: актуальну і потенційну обдарованість.

Актуальна обдарованість – це психологічна характеристика дитини з вже досягнутими показниками психічного розвитку, які проявляються в більш високому рівні виконання діяльності в конкретній предметній області в порівнянні з віковою та соціальною нормою. В даному випадку, безумовно, йдеться не тільки про навчальну, а про широкий спектр різних видів діяльності.

Особливу категорію актуально обдарованих дітей складають талановиті діти. Талановита дитина - це дитина з такими результатами виконання діяльності, які відповідають вимогам об'єктивної новизни та соціальної значущості. Як правило, конкретний продукт діяльності талановитої дитини оцінюється експертом як відповідальний в тій чи іншій мірі критеріям професійної майстерності та творчості.

Потенційна обдарованість – це психологічна характеристика дитини, яка має лише певні психічні можливості (потенціал) для високих досягнень в тому чи іншому виді діяльності, але не може реалізувати свої можливості в даний момент часу в силу їх функціональної недостатності. Розвиток цього потенціалу може стримуватися поруч несприятливих причин (важкими сімейними обставинами, недостатньою мотивацією, низьким рівнем саморегуляції, відсутністю необхідного освітнього середовища тощо).

Виявлення потенційної обдарованості вимагає високої прогностичності використовуваних діагностичних методів, оскільки мова йде про ще не сформовану систему здібностей, про подальший розвиток якої можна говорити лише на основі

окремих ознак, передумов. Інтеграція здібностей, необхідна для високих досягнень, ще відсутня. Потенційна обдарованість проявляється при сприятливих умовах, що забезпечують певний розвиваючий вплив на вихідні психічні можливості дитини.

Численний досвід роботи в галузі освіти, а також дані обстеження більше 500 обдарованих дітей дозволили французькому психологові Ж.–Ш. Терресье зробити наступний важливий висновок (Terassier, 1985). На думку цього фахівця, обдаровані діти часто страждають від нестачі синхронії в темпах розвитку їх інтелектуальної, афективної і моторної сфери. На його думку, в обдарованих дітей часто спостерігається феномен «дисинхронії». Наприклад, прискорений розвиток одного із психічних процесів дитини може поєднуватися з уповільненим розвитком іншого.

Психодіагностичні методики

Перелік методик на діагностику та дослідження уваги

1. Коректурна проба Бурдона-Анфімова.
2. Коректурна таблиця А. Г. Іванова-Смоленського.
3. Коректурна проба на основі кілець Ландольта
4. Методика Мюнстерберга
5. Таблиці Шульте

Таблиці Шульте

Шкали: стійкість уваги, ефективність роботи, ступінь включення в роботу, психічна стійкість

Призначення тесту: визначення стійкості уваги та динаміки працездатності. Використовується для обстеження дітей з 10 років та дорослих.

Описання тесту

Випробуваному по черзі пропонується п'ять таблиць, на яких в довільному порядку розташовані числа від 1 до 25. Випробуваний відшукує, показує і називає числа в порядку їх зростання. Проба повторюється з п'ятьма різними таблицями.

Являє собою набір цифр (від 1 до 25), розташованих у випадковому порядку в клітинках. Досліджуваний має показати та назвати в заданій послідовності (як правило, в зростаючій від 1 до 25) всі цифри. Досліджуваному пропонується підряд чотири-п'ять неідентичних таблиць Шульте, в яких цифри розташовані в різному порядку. Психолог реєструє час, затрачений досліджуваним на показ та назву всього ряду цифр в кожній таблиці окремо. Фіксуються наступні показники:

- 1) перевищення нормативного (40-50 секунд) часу, витраченого на вказування та називання ряду цифр в таблицях.
- 2) динаміка часових показників в процесі дослідження по усіх п'яти таблицях.

Інструкція до тесту. Випробуваному пред'являють першу таблицю: «На цій таблиці числа від 1 до 25 розташовані не по черзі». Потім таблицю закривають і продовжують: «Покажи і назви всі числа від 1 до 25. Намагайся робити це якомога швидше і без помилок». Таблицю відкривають і одночасно з початком виконання завдання включають секундомір. Друга, третя і наступні таблиці пред'являються без інструкцій.

Таблиці Шульте: роздатковий матеріал.

За результатами даного тесту можливі наступні висновки про характеристику уваги досліджуваного:

Увага концентрується достатньо – у випадку, якщо на кожну із таблиць Шульте досліджуваний витрачає час, відповідний нормативному.

Увага концентрується недостатньо – у випадку, якщо на кожну із таблиць Шульте досліджуваний витрачає час, який перевищує нормативний.

Увага стійка – у випадку, якщо не фіксується значних часових розбіжностей при підрахунку цифр в кожній із чотирьох-п'яти таблиць.

Увага нестійка – у випадку, якщо відмічається значне коливання результатів по даних таблицях без тенденції до збільшення часу, витраченого на кожну наступну таблицю.

Інтерпретація результатів

Основний показник - час виконання, а також кількість помилок окремо по кожній таблиці. За результатами виконання кожної таблиці може бути побудована «крива виснаження (стомлюваності)», що відображає працездатність у динаміці.

За допомогою цього тесту можна обчислити такі показники (за А. Ю. Козиревою):

- ефективність роботи (ЕР),
- ступінь включення в роботу (ВР),
- психічна стійкість (ПС).

Ефективність роботи (ЕР) обчислюється за формулою:

$$ЕР = (Т1 + Т2 + Т3 + Т4 + Т5) / 5,$$

де Т час роботи з певною таблицею.

Оцінка ЕР (у секундах) проводиться з урахуванням віку випробуваного.

Вік	5 балів	4 бали	3 бали	2 бали	1 бал
10 років	45 і менше	46-55	56-65	66-75	76 і більше
11 років	35 і менше	36-45	46-55	56-65	66 і більше
з 12 років	30 і менше	31-35	36-45	46-55	56 і більше

Ступінь включення в роботу (ВР) обчислюється за формулою:

$$ВР = Т1 / ЕР$$

Результат менше 1,0 - показник гарного включення в роботу, відповідно, чим вище 1,0 даний показник, тим більше випробуваному потрібна підготовка до основної роботи.

Психічна стійкість (витривалість) обчислюється за формулою:

$$ПС = Т4 / ЕР$$

Показник результату менше 1,0 говорить про хорошу психічну стійкість, відповідно, чим вище даний показник, тим гірше психічна стійкість випробуваного до виконання завдань.

Дослідження емоційної сфери

Розвиток дитини найтіснішим чином взаємозв'язаний з особливостями світу її почуттів і переживань. Емоції, з одного боку, є «індикатором» стану дитини, з іншого – самі істотним чином впливають на його пізнавальні процеси і поведінку, визначаючи спрямованість його уваги, особливості сприйняття навколишнього світу, логіку суджень.

Обдаровані діти часто знаходяться в «полоні емоцій», оскільки не можуть керувати своїми почуттями. Це у свою чергу може призводити до імпульсивності поведінки, ускладнень в спілкуванні з однолітками і дорослими.

Також, у таких дітей виникають проблеми з регламентацією навчального процесу. Будь яка регламентація залишає негативний відбиток на свідомості учнів, які володіють високим рівнем мотивації, прагненням до досягнень і високим творчим потенціалом.

Форми протесту таких учнів підвищують їх авторитет серед однолітків, особливо у підлітковому віці. Але стати справді своїми їм заважають деякі якості їх характеру (тривожність, похмурість, агресивність, депресивність, одержимість), захопленість чим-небудь мало цікавим усім іншим.

За результатами проведеного дослідження у російських навчальних закладах було виявлено цікавий факт про те, що учні, з ознаками обдарованості, можуть пригнічувати, маскувати, приховувати в ситуаціях освітньої взаємодії з педагогами свою тривогу, роздратування, агресію, перепади настрою, або виражають їх якісно відмінним способом, тобто інакше, ніж звичайні однолітки, які перебувають в аналогічних ситуаціях і освітніх умовах.

При поясненні даного феномена педагоги загальноосвітніх навчальних закладів не помічають ознак емоційного неблагополуччя цієї групи школярів, а, отже, виявляються нездатними надати їм необхідну допомогу і підтримку.

Психодіагностична методика оцінки емоційного благополуччя дітей

Інструкція: дайте відповідь «так» чи «ні» на запропоновані запитання.

1) Мені насилу вдається зосередити свою увагу на уроці.

Так Ні

2) Відступи вчителя від основної теми занять сильно відволікають мене.

Так Ні

3) Мене постійно турбують думки про майбутню контрольну, перевірочні роботи, іспити.

Так Ні

4) Іноді мені здається, що мої шкільні знання з окремих предметів нікчемні.

Так Ні

5) Зневірившись виконати якесь завдання, я зазвичай «опускаю руки».

Так Ні

6) Я не встигаю засвоювати навчальний матеріал, і це викликає почуття невпевненості в собі.

Так Ні

7) Я болісно реаую на критичні зауваження вчителя.

Так Ні

8) Несподівані питання викладача мене бентежать.

Так Ні

9) Мене сильно турбує моє становище в класі.

Так Ні

10) Я безвольна людина, і це відбивається на моїй успішності.

Так Ні

11) Я насилу зосереджуюсь на якомусь завданні, і це дратує мене.

Так Ні

12) Незважаючи на впевненість у своїх знаннях, я відчуваю страх перед опитуванням на уроці, іспитах.

Так Ні

13) Часом мені здається, що я не зможу засвоїть навчального матеріалу, і це лякає мене.

Так Ні

14) Під час відповіді на уроці я зазвичай дуже ніяковію.

Так Ні

15) Можливі невдачі на іспитах дуже тривожать мене.

Так Ні

16) Під час виступу або відповіді, я починаю заїкатися.

Так Ні

17) Мій стан багато в чому залежить від успішного виконання навчальних завдань.

Так Ні

18) Я часто сварюся зі шкільними друзями через дрібниці і потім шкодую про це.

Так Ні

19) Стан класу і його ставлення до мене дуже впливає на мій настрій.

Так Ні

20) Після суперечки або сварки я довго не можу заспокоїтися.

Так Ні

21) У мене зазвичай не буває головних болів після тривалої і напруженої роботи.

Так Ні

22) Мене ніщо не може вивести з гарного настрою.

Так Ні

23) Невиконання завдання або невдачі на контрольних роботах не хвилюють мене.

Так Ні

24) Я не хвилююся й не відчуваю сильного серцебиття перед відповіддю на уроці, екзамені, якщо впевнений у своїх знаннях.

Так Ні

25) Я зазвичай в числі перших закінчую контрольну роботу або йду відповідати на іспиті і намагаюся не думати про можливі помилки.

Так Ні

26) Мені звичайно не потрібно багато часу на обдумування додаткового питання, заданого вчителем.

Так Ні

27) Глузування однокласників не псує мені настрій.

Так Ні

28) Я зазвичай сплю спокійно і не тривожуся уві сні, навіть якщо у мене в школі неприємності.

Так Ні

29) У класі я відчуваю себе легко і невимушено.

Так Ні

30) Мені легко організувати свій розпорядок дня, зазвичай я встигаю зробити все, що запланував.

Так Ні

Ключ до анкети

На запитання від 1 до 20: відповідь «так» – 1 бал, відповідь «ні» - 0 балів. На запитання від 21 до 30: відповідь «так» – 0 балів, відповідь «ні» - 1 бал.

Інтерпретація результатів:

0-10 балів – емоційне благополуччя дитини;

11-20 балів – підвищений рівень емоційного неблагополуччя дитини;

21-30 балів – високий рівень емоційного неблагополуччя дитини.

Вивчення схильності учителя до роботи з обдарованими дітьми

Вивчення творчого мислення наставників обдарованих дітей – педагогів та батьків, виявляється не менш важливим, аніж вивчення розумових здібностей дітей. А. Н. Лук підкреслював, що в педагогів з високим творчим потенціалом творчо обдаровані учні досягають блискучих успіхів у навчанні. Якщо ж викладач сам знаходиться десь унизу шкали творчих здібностей, то творчо обдаровані школярі не розкриваються, не реалізують своїх можливостей.

Ми пропонуємо вам невеликий тест, який допоможе оцінити себе.

Виберіть один із запропонованих варіантів відповіді:

1. Чи вважаєте Ви, що сучасну систему навчання і виховання можна поліпшити?

- а) Так;
- б) ні, вона достатньо хороша;
- в) так, у деяких випадках, але за умов, в яких перебуває сучасна школа, – трохи.

2. Чи думаєте Ви, що самі можете брати участь у зміненні системи навчання та виховання?

- а) Так, у більшості випадків;
- б) ні;
- в) так, у деяких випадках.

3. Чи вважаєте Ви, що деякі з ваших ідей сприяли б значному прогресу в тій сфері діяльності, в якій Ви працюєте?

- а) Так;
- б) так, за сприятливих обставин;
- в) лише деякою мірою.

4. Чи вважаєте Ви, ідо в майбутньому відіграватимете дуже важливу роль і зможете щось принципово змінити в системі безперервної освіти?

- а) Так, можливо;
- б) це мало ймовірно;
- в) можливо.

5. Коли вирішуєте розпочати певну діяльність, чи думаєте Ви про те, що Ваше починання сприятиме поліпшенню стану справ?

- а) Так;
- б) часто думаю, але думаю, що не зумію;
- в) так, часто.

6. Чи маєте Ви бажання зайнятися вивченням дидактики як науки про навчання?

- а) Так, невідоме мене приваблює;
- б) ні, все, що відомо із цієї науки, мені не подобається;
- в) все залежить від цілей вивчення цієї науки.

7. Вам часто доводиться займатися порівняно новою справою. Чи маєте Ви бажання досягти в ній успіху?

- а) Так;
- б) відчуваю задоволення від успіху, якого було досягнуто;
- в) ні, оскільки знаю, що успіху добитися неможливо.

8. Якщо проблему не вирішено, але це Вас хвилює, чи хочете Ви довідатися про всі теоретичні положення, що можуть допомогти розв'язанню проблеми?

- а) Так;
- б) ні, досить знань передового досвіду;
- в) ні.

9. Коли ви зазнаєте невдачі, то:

- а) якийсь час уперто, продовжуєте розпочате;
- б) примиритеся з невдачею;
- в) продовжуєте робити свою справу.

10. З Вашої точки зору, професію треба вибирати виходячи зі:

- а) своїх можливостей і перспектив для себе;
- б) значущості і корисності професії, потреби в ній;
- в) переваг, які вона надає.

11. Подорожуючи, чи могли б Ви легко подолати маршрут?

- а) Так;
- б) ні;
- в) так, але тільки в місцевості, яка мені сподобалася.

12. Чи зможете Ви відразу після бесіди пригадати все, що говорили?

- а) Так, легко;

- б) запам'ятовую тільки те, що мене цікавить;
- в) всього пригадати не можу.

13. Чи зможете Ви, коли чуєте незнайомий термін у знайомому контексті, повторити його в схожій ситуації?

- а) Так, легко;
- б) так, якщо цей термін легко запам'ятати;
- в) ні.

14. У вільний час Ви вважаєте за краще:

- а) поміркувати на самоті;
- б) провести його в компанії;
- в) Вам байдуже, Ви все одно вирішуєте свою проблему.

15. Ви займаєтеся підготовкою доповіді (повідомлення).
Вирішуєте припинити це заняття тільки, якщо:

- а) справу закінчено і, як на Вас, відмінно виконано;
- б) Ви більш-менш задоволені;
- в) Вам не все вдалося закінчити, але є ще й інші справи.

16. Коли Ви наодинці, то:

- а) любите почитати книгу улюбленого письменника;
- б) за будь-яку ціну намагаєтеся знайти собі конкретне заняття;
- в) вирішуєте проблему, пов'язану з Вашою роботою.

17. Коли якась ідея захоплює Вас, то Ви думаєте про неї:

- а) незалежно від того, де і з ким перебуваєте;
- б) тільки наодинці;
- в) тільки там, де не дуже шумно.

18. Коли Ви обстоюєте якусь ідею, то:

- а) можете відмовитися від неї, якщо вислухаєте переконливі аргументи опонентів;
- б) залишитеся при своїй думці, незалежно від того, які аргументи висуваються;
- в) зміните свою думку, якщо тиск на Вас буде сильним.

Опрацювання результатів

Підрахуйте бали, які Ви набрали, таким чином:

«а» — 3 бали;

«б» — 1 бал;

«в» — 2 бали.

Запитання 1, 6, 7, 8 — визначають межу вашої допитливості;

Запитання 2, 3, 4, 5 — визначають віру в себе;

Запитання 9 і 15 — визначають постійність;

Запитання 10 — визначає амбітність;

Запитання 11 — зорову пам'ять;

Запитання 12 і 13 — визначають слухову пам'ять;

Запитання 14 — ваше прагнення бути незалежним;

Запитання 16 і 17 — здатність абстрагуватися;

Запитання 18 — ступінь зосередженості.

Ці запитання та твердження і складають основні якості творчого потенціалу вчителя. Загальна сума набраних балів покаже якісний рівень Вашого творчого потенціалу.

49 і більше балів. У Вас великий потенціал до роботи з обдарованими дітьми. У Вас для цього є потенційні можливості. Ви здатні стимулювати творчу активність, підтримувати різні види творчої діяльності учнів. У вас закладений творчий потенціал, який надає вам багатий вибір творчих можливостей. Якщо ви на практиці зможете застосувати свої здібності, то вам доступні найрізноманітніші форми творчості.

24-48 балів. Ви здатні працювати з обдарованими дітьми, але Вам потрібно мати ресурси й активне саморегулювання інтелектуального процесу. Вам необхідно правильно визначити об'єкт спрямованості творчого інтересу учнів. У вас цілком нормальний творчий потенціал. Ви володієте якостями, які дозволяють вам творити, але у вас є проблеми, що гальмують творчий процес. В будь-якому разі, потенціал дозволить вам творчо проявити себе, якщо ви, звичайно, цього побажаєте.

23 і менше балів. Схильностей до роботи з обдарованими дітьми, звичайно, замало. Більшою мірою Ви самі не

проявляєте до цього «особливого завзяття». Але за відповідної мобілізації духовних сил, віри в себе, кропіткої роботи у сфері підвищеного інтелекту Ви зможете багато досягти у вирішенні проблеми. Але, можливо, ви просто недооцінюєте себе, свої здібності і відсутність віри у свої сили заважає вашій творчості? Вам необхідно набути більшої упевненості. Розпочніть якусь нову цікаву справу і доведіть її до кінця. Таким чином Ви й вирішите проблему.

Психогеоетричний тест (Сьюзен Деллінгер)

Психогеоетрія – цікава практична система дослідження особистості. Вона створена і широко застосовується в США. Її автор – фахівець з підготовки управлінських кадрів. За деякими даними ефективність правильно виконаного тесту досягає 85 %.

Цей тест дозволяє:

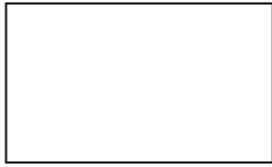
- миттєво визначити тип Вашої особистості і особистості, що Вас цікавить;
- дати докладну характеристику особистісних якостей і особливостей поведінки людини звичайною, зрозумілою мовою;
- спрогнозувати поведінку кожного типу особистості;
- визначити рівень Вашої психологічної сумісності з певними типами людей.

Цей тест посилює і дозволяє частково усвідомити наше підсвідоме, інтуїтивне «відчуття» інших людей. Тому, виконуючи його, намагайтеся дослухатися до своєї інтуїції і, по можливості, «відключити» раціональну логіку, логічну частину нашого «Я».

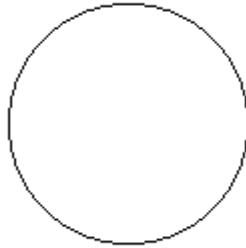
Інструкція: Виберіть із п'яти фігур ту, стосовно якої ви можете сказати: це – Я. Спробуйте відчути свою форму! Якщо вам буде важко зробити це, то виберіть фігуру, яка першою привернула вашу увагу. Потім прорангуйте фігури, які залишилися поза вашою увагою і запишіть їхні назви під відповідними номерами. Остання фігура під номером 5, буде точно не вашою формою, тобто формою, яка підходить вам найменше.

А потім вже читайте далі!

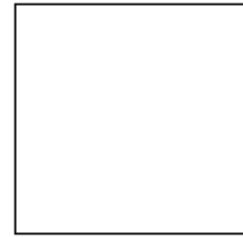
Прямокутник

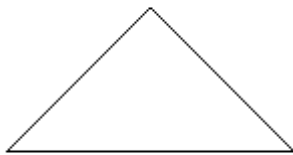
Коло

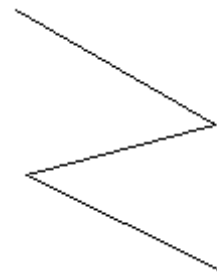
Квадрат

Трикутник

Зигзаг

Інтерпретація результатів

Квадрат. Якщо вашою основною формою є квадрат, то ви невтомний працівник. Працелюбність, наполегливість, потреба доводити розпочату справу до кінця, старанність, яка дозволяє досягати завершення роботи, – це те, чим відомі істинні «люди-квадрати». Витривалість, терпіння і методичність зазвичай роблять їх висококласними спеціалістами у своїй галузі. Цьому сприяє невтомна потреба в інформації та колекціонування найнеймовірніших відомостей.

«Люди-квадрати» скоріше «вираховують» результат, аніж здогадуються про нього. Вони надзвичайно уважні до деталей, дрібниць, а також люблять раз і назавжди заведений порядок. Усі ці якості сприяють тому, що «квадрати» можуть стати відмінними адміністраторами, виконавцями, але рідко бувають хорошими розпорядниками, менеджерами. Звичайно, всі названі чесноти «людей-квадратів» мирно співіснують зі слабкими місцями.

Трикутник. Ця форма символізує лідерство, і багато «трикутників» відчують у цьому своє призначення: «Народжені, щоб бути лідерами». Найхарактернішою

особливістю «людей-трикутників» є здатність концентруватися на головній меті. Вони – енергійні, сильні особистості, які ставлять прозорі цілі і, як правило, досягають їх.

«Люди-трикутники» дуже впевнені в собі, хочуть бути всьому правими. Це робить їх особистостями, які постійно конкурують з іншими. «Трикутник» – це установка на перемогу.

Із «Трикутників» виходять прекрасні менеджери найвищого рівня управління. Саме до таких висот вони і прагнуть. І допомагає їм у цьому ще одна якість – майстерність «політичної інтриги». Узагалі, «Трикутники» дуже симпатичні, привабливі люди, які змушують все і всіх обертатися навколо себе і без яких наше життя втратило б усю гостроту відчуттів.

Прямокутник. Символізує стан переходу та змін. Це люди, незадоволені тим способом і стилем життя, який вони ведуть у даний час, а тому перебувають у пошуках кращого положення.

Найбільш характерні риси «Прямокутників» – непослідовність і непередбачуваність вчинків упродовж перехідного періоду. Тим не менш, як і у всіх людей, у «Прямокутників» виявляються і позитивні якості, що приваблюють до них оточуючих. Це, перш за все, допитливість, жвавий інтерес до всього, що відбувається, та сміливість. Правда, зворотнім боком цього явища є надмірна довірливість, навіюваність, наївність. Тому «Прямокутниками» легко маніпулювати. Якщо ви дійсно маєте «прямокутну форму», будьте обережні! І пам'ятайте, що «прямокутність» – це лише стадія. Вона мине – і ви вийдете на новий рівень особистісного розвитку та збагатитесь набутим досвідом.

Коло. «Люди-кола» - це найкращі комунікатори серед п'яти форм, насамперед тому, що вони найкращі слухачі. Вони володіють високою чутливістю, розвинутою емпатією - здатністю співпереживати, співчувати, емоційно відгукуватися на переживання іншої людини. «Людина-коло» відчуває чужу радість і відчуває чужий біль, як свій власний. «Люди-кола» відмінно «бачать» людей і, в одну мить можуть розпізнати облудника і брехуна. Вони «вболівають» за свій колектив і

високопопулярні серед колег по роботі. Але, як правило, вони слабкі менеджери і керівники у сфері бізнесу.

По-перше, «Люди-кола», через їх спрямованість скоріше на людей, ніж на справу, надто стараються догодити кожному. По-друге, «Кола» не відрізняються рішучістю. Якщо їм випадає керувати, то вони обирають демократичний стиль керівництва і намагаються обговорити практично будь-яке рішення з більшістю та заручитися їх підтримкою. Можна сказати, що «Кола» – природжені психологи. Для того, щоб очолити серйозний бізнес, «Людам-колам» не вистачає організаторських навичок.

Зигзаг (хвилясті лінії). Ця фігура символізує креативність, творчість. Це найбільш унікальна і єдина розімкнута фігура з п'яти. Якщо ви чітко обрали хвилясту лінію як свою основну форму, то ви, скоріше за все, істинний «правопівкульний» мислитель.

«Зигзаги» схильні бачити світ постійно змінним. Тому для них немає нічого більш нудного, як речі, які ніколи не змінюються: постійність, шаблон, правила та інструкції; люди, які завжди з усім погоджуються або роблять вигляд, що погоджуються.

«Зигзаги» просто не можуть продуктивно працювати у добре структурованих ситуаціях. їм необхідна різноманітність, високий рівень стимуляції та незалежність від інших на своєму робочому місці. «Зигзаг» – найактивніша з усіх п'яти фігур. При цьому «людині-зигзагу» не вистачає компромісності: вона нестримана, дуже експресивна, що разом з ексцентричністю часто заважає їй втілювати свої ідеї в життя.